

የምንፈልጋቸው ነገሮች ነገር ግን ደግሞ ሂደታቸው የጨለሙብን !!
ግልጽ መሆን ያለባቸው መሰረተ-ሃሳቦች!!

መግቢያ

ከረዢም ዓመታት ጀምሮ ሃገራችንን የተናወጧት ሁለት እንደ ነቀርሳ በሽታ የሚሰረሰሯትና ህልውናዋን ያዳከሟት ነገሮች በግልጽ ይታያሉ። አንደኛው ራሱ ታጋይ ነኝ የሚለው ምሁር መፍትሄ ፈለገ መሆኑ ቀርቶ ችግር ፈጣሪ መሆኑ ፤ ሁለተኛው ደግሞ ምሁሩ በሚፈልገውና በሚከተለው የትግል ስልት ዘንድ ያለመጣጣም መኖሩ። በፕሪንስፕል ደረጃ መከተል ባለብን መሰረተ-ሃሳቦች ዘንድና እንደ ዐላማ ለመድረስ በምንፈልጋቸው ነገሮች ለመጣጣም የማይችሉ ሁኔታዎች ተፈጥረው በብዙ ሚሊዮን የሚቆጠሩ የዋህ ህዝቦችን እያምታቱ ይገኛሉ። ስለም የሰፈነባትን ፣ የበለጸገችና የተከበረች እንዲሁም ደግሞ ህዝቦቿ ሙሉ ነጻነቷን ተቀዳጅተው በመፈቃቀርና በመከባበር የሚኖሩባት ሃገር መመስረት ከተፈለገ ደግሞ ማንኛውም ምሁር ነኝ የሚል ሊከተላቸው የሚገባቸው መሰረተ-ሃሳቦችና እሴቶች አሉ። ከመሰረተ-ሃሳብና ከእሴት ውጭ የሚደረጉ ዕቅድ-አልባ አካሄዶች የመጨረሻ መጨረሻ በታኝ እንደሚሆኑ ከብዙ ሃገሮች ታሪክ የምንቀሰመው ልምድ ነው።

አንድ በኛ ምሁሮች ዘንድ በፍጹም ከሰውነታችን ጋር ሊዋሃድ የማይችል ትልቅ አስቸጋሪ ሁኔታ ተፈጥሮ ሲያሰጨንቀንና ወደ ፊት አላራምድ ብሎ ሲያንገዳግደን ይታያል ። ይኸውም ለሚከሰቱ ወይም አፍጠው አግጠው ለሚታዩ ችግሮች ጥያቄ በመጠየቅ መፍትሄ ለመስጠት ያለመቻል። እንደሚታወቀው ማንኛውም ችግር ሊከሰት የሚችለው ካለበቁ ምክንያት አይደለም። ስለዚህም ይላል ላይብኒዝ ፣ ለማንኛውም ሁኔታ ወይም ነገር መፈጠር የግዴታ በቁ ምክንያት አለ። ራሱ እንደሰው ለመፈጠራችን በቁ ምክንያት አለን። እንዲሁም ለምን በዚህች ፕላኔት ላይ ብቻ መኖር እንዳለብን በቁ ምክንያት አለ። ስለዚህም ፣ በዚህች ሁሉ ነገር ተመቻችቶ በተሰጠን ፕላኔት ውስጥ ስንኖር የምንሰራቸው ስራዎችና የምንከተላቸው መሰረተ-ሃሳቦች በአቦ ሰጠኝ ሊሆኑ በፍጹም አይገባቸውም። ትግል እንበለው የኑሮ ስልት ሳይንሳዊውን መንገድ ይዞ የማይቻዙና ከሳይንስም ተነስቶ የማይነደፍ ከሆነ የመጨረሻ መጨረሻ ይህ ዓይነቱ የትግል ስልት እጅግ የተዘበራረቀና በቀላሉ ልንወጣው የማንችለው ሁኔታ ውስጥ ይከተናል።

ከረዢም ጊዜ ጀምሮ ከየዋሁ ህዝባችን ዘንድ የሚነሱ መሰረታዊ ጥያቄዎች አሉ። ይኸውም ልጆቻችንን ትምህርት ቤት የለክናቸው ተምረው ፣ አውቀውና ተራቀው ለችግራችን መፍትሄ በመስጠት ታሪክ የሚሰራባትን የተከበረች ሃገር ለመፍጠር ነው። እነሱ ግን በዚህ ፈንታ በሆነው ባልሆነው መናቆርና ወደ ጠብ ማምራትና የባሰውኑ እኛን ወደ ችግር ውስጥ መክተት ነው የሚል ነው። በተጨማሪም የዚህ ወይም የዚያኛው ኃያል መንግስት አፈ-ቀላጤና ተቀጥሮ በመሆን የነሱ ተገዢ ሆነን ተዋርደን እንድንኖር ማድረግ ነው የተያዘው ሙያ። ታዲያ የትምህርት ዐላማው እንደዚህ ከሆነ ልፋታችን ምኑ ላይ ነው የሚል ትክክለኛ ጥያቄ ሲያቀርቡ ይሰማል።

ከዚህ እጅግ መሰረታዊ ጥያቄ ስንሳ በጭንቅላቴ ውስጥ ከአስር ዐመታት ጀምሮ የሚመለለስና የሚከነክነኝ ነገር አለ። ከሁለት ወር በፊት ለንባብ ያቀረብኩት ጽሁፍ „ ማየት የማይችል አእምሮ... “ እንዳለ ሆኖ ፣ የምንታገልበት የትግል ዘዴ መሰረተ-ሃሳብና ዋና ዓላማ በፍጹም ከሳይንስ ጋር የማይጣጣም ብቻ ሳይሆን እንዲያውም እሱን የሚጋጭና የመጨረሻ መጨረሻም ተበታትነን እንደንቀር የሚያደርገን ፕሪንስፕልን የሌለው የትግል ዘዴ ነው ብል እንደሰድብ አይቆጠርብኝም ። ለዚህ ደግሞ የኛን ሁኔታ ብቻ ሳይሆን ፣ ዛሬ በብዙ የሶስተኛው ዓለም ሃገሮች አፍጠው አግጠው የሚታዩትን ችግሮች ለተመለከተና ለጠና የችግሮቹ ዋና ምንጭ ሳይንስ-አልባ የአስተዳደርና የአኗኗር ስልቶች እንደሆኑ ካለብዙ ጭንቀት መረዳት ይቻላል። በተጨማሪም ፣ የብዙ ሃገሮች መሪዎች ባህርይና የአሰራር ልምድ ከዕውነተኛ የጭንቅላት ነጻነትና ዲሞክራሲያዊ ባህል ጋር የተዋሃደ ባለመሆኑ ምስኪን ህዝቦች ከእንስሳ አኩል አንኳ መቆጠር የማይችሉበት ሁኔታ ውስጥ ወድቀው ሲሰቃዩ በየዕለቱ የምናየው ሀቅ ነው። በየሃገሩ በምርጫም ሆነ በጉልበት ስልጣን ላይ ቁጥጥ ያሉ መሪዎች በብዙ ሚሊዮናዊ የሚቆጠሩ ህዝቦችን የመኖር ዕድል በመወሰን አብዛኛውን ህዝብ ወደ ባለ ችግርና ጦርነት ውስጥ እየከተቱት መጥተዋል። እንደዚህ ዐይነቱ የአገዛዝ ስልት ተፈጥሮአዊ ተደርጎ በመወሰዱ በብዙ ሚሊዮን የሚቆጠሩ ህዝቦች ነጻነታቸውን ተገፍፈው ፣ የሚፈጸምባቸውን

የአገዛዝ ግፍ ለመቃወም ሲነሱ መልሱ መገረፍ ፣ መታሰርና መገደል ሆኗል። እንደዚህ ዐይነቱም በደል በሃገራችን ውስጥ በመስፋፋቱ ህዝባችን ዕውነተኛ ታሪክ እንዳይሰራ ተደርጎ ሊወጣው የማይችለው አስቸጋሪ ወጥመድ ውስጥ ገብቶ ሲሰቃይ እንዲኖር ተገዷል። ረሀብ ፣ ድህነትና መሰደደ ዕጣው ብቻ ሳይሆኑ ፣ ባህሉ ወደ መሆን ኡብቅተዋል። ጥቂት ተምረናል የሚሉና ብልጣ ብልጥነት የሚያጠቃቸው ባገኙት ጊዜያዊ ኃይል በመጠቀምና ከውጭ ኃይሎች ጋር በመመሳጠር ፣ በሳይንስ ያልተደገፈ ፖሊሲ በማውጣት የህዝቡ አስተሳሰብ ተበታትኖና ምስኪን ሆኖ እንዲቀር አድርገውታል። የህዝባችን ሃሳብ መበታተንና አቅሙ መዳከም የአገዛዙ ጥፋት ብቻ አይደለም። ራሱ ተቃዋሚ ነኝ የሚለው ኃይል ይህንን ከረዥም ጊዜ ጀምሮ የተደገሰለትን ድግስ ጠጋ ብሎ ለማየትና ለመከላከል ባለመቻሉ ለሃገራችን መዋረድ የበኩሉን አስተዋፅዖ አድርጓል። አያደረገም ነው። አስካሁን እንደታየው ፣ በራሱ ላይ ዕምነት ኑሮት በሚያምንበት ፍልስፍና በመመራትና በማሰተማር ህዝባችንና ሃገራችንን ከገቡበት ማጥ ውስጥ ለማውጣትና አዲስ ህይወት ለመስጠት የተዘጋጀ አይመስልም። በራሱ ላይ ከመተማመን ይልቅ በውጭ ኃይሎች ቡራኬ ነፃነት የሚገኝ እየመሰለው አንዳች ነገር በመጠባበቅ ላይ ያለ ይመስላል። ይህ ዐይነቱ ችግር ሊኖር የቻለው አስከዛሪ ድረስ ተቃዋሚው ኃይል አንዳች ነገር ቢፈልግ እንኳ የሚፈልገውን ግልጽ አለማድረግ ብቻ ሳይሆን ወደዚያ ለማምራት መከተል ያለበትን የትግል ስልት ለማሳየት ያለመቻሉ ነው።

የዚህ ጽሁፍ መሰረተ-ሃሳብ ይህንን ለመዘርዘርም ሆነ ለመተቸት አይደለም። የዚህ ጽሁፍ ዋናው መሰረተ-ሃሳብ አስከዛሪ የምንመራበት የትግል ስልትም ሆነ ልንደረስበት የምንፈልገው ዓላማ ከሳይንስ ጋር የማይጣጣም ብቻ ሳይሆን ፣ ማንም ሰው ሊረዳው የሚችለውንና ሊከተለው የሚገባውን ኮመን ሴንስ(common sense) የትግል መሰረተ-ሃሳብ እንኳ የተመረኮዘ ያለመሆኑን ለማመልከትና በጸሀፊው ዕምነት ዓላማን የተከተለ የትግል ስልት ምን እንደሚመስል ለማመልከት ነው። በዚህም ምክንያት በመሀከላችን ከፍተኛ አለመግባባት ተፈጥሮ ሲያናቁረን ይገኛል። በዚህ ፀረ-ሳይንስና ዓላማው ምን እንደሆነ በማይታወቅ የትግል ስልት ግራ በመጋባት ብዙዎች ተስፋ እየቆረጡ እጃቸውን አጣጥፈው ሲቀመጡ ፣ ሜዳው የተለቀቀላቸው ደግሞ እጅግ ወደ ኋላ በቀረ የትግል ስልት በመጠመድና ሌላውን በማደንቆር ለሌላ የርስ በርስ ጦርነት እየጋበዙት ነው። የዛሬው የትግላችን ችግር በሃገራችን ምድር በስልጣን ላይ ተንሰራፎ የተቀመጠውን አደገኛና ሃገር አጥፊ አገዛዝ ባህርይና ሚናውን የመረዳት ጉዳይ አይደለም። የዛሬው ችግር የኛን ፀረ-ሳይንሳዊ ትግልና እንደገለሰብም ሆነ በደርጅት ዙሪያ ተሰብስበን ማድረግ የሚገባንን ታሪካዊ አስተዋፅዖ ለመረዳት ያለመቻል ነው። የዚህ ዋናው ችግር ደግሞ በሳይንስ ላይ ያለተመሰረተ የዘልማድ ትግል ከደማችን ጋር መዋሃድና በዚህ ፈለግ ካለምንም ጥያቄ ወደ ፊት መሸምጠጥ እንደዋናው የትግል ስልት ሆኖ መያዙ ነው። በዚህ ከቀጠልን ደግሞ በሚቀጥለው መቶ ዐመትም ህዝባችን የሚመኘውን የሰላም ፣ የብልጽግናና የዲሞክራሲ ኑሮ ለመመስረት በፍጹም አይችልም ማለት ነው ። ትግላችን መልክና ዓላማ እንዲኖረው ከተፈለገ የግደታ ሳይንሳዊ መስመር መያዝ ሲገባው ፣ ዐላማችንን ግልጽ ማድረግ አለብን። ይህ ሲሆን ብቻ አለመግባባትን አስወግዶ የትግሉን ሂደት ማሳጠርና ወደ ሚያስፈልገው የስልጣኔ ተግባር ማምራት ይቻላል። ስለሆነም ሳይንሳዊ ትግል ማለት ምን ማለት ነው ከሚለው በመነሳት በምን በምን መሰረተ-ሃሳቦች ላይ ማትኮር እንዳለብን ለማመልከት እሞክራለሁ። በመጀመሪያ እስቲ ብዙ የሚያጨቃጭቁንን ነገሮች እያነሳን እንወያይ።

በዕውቀት ዙሪያ የሚነሱ ንትርኮች !!

በእኛ ኢትዮጵያውያኖች ዘንድ የግራንም ሆነ የቀኝን መስመር እንከተለን በምንለው (ግራና ቀኝ የሚለው የትግል ስልት በብዙዎቹ ታጋይ ነን በሚሉት ዘንድ የቲዎሪው መሰረት ምን እንደሆነ በግልጽ የሚታወቅ ነገር የለም) ዘንድ ያለው አመለካከት ፣ ዕውቀት የሚባለው አንድ ወጥ እንደሆነና በህብረተሰብ ታሪክ ውስጥም ዕውቀትንና ስልጣኔን በሚመለከት ትግሎች እንዳልተካሄዱ ነው። ስለዚህም ተማሪ የተባለው በሙሉ አንድ አመለካከት እንዳለውና አንድን ሁኔታ በአንድ መነፅር ወይም የአገመጋገም ስልት ብቻ ለመተንተን እንደሚችል አድርጎ ነው የሚወሰደው። ከዚህም ስንሳ አኮኖሚክስ ወይም ደግሞ ሌላ የህብረተሰብ ሳይንስን የተማረ ሁሉ በአንድ ስልት ብቻ የኢኮኖሚ ሄደቶችንና የህብረተሰብ ዕድገትን መገምገም እንደሚቻል ነው ካለምንም ጥያቄ ግንዛቤ ውስጥ የተገባው። ይህ ደግሞ የሚያመለክተው አንድ ህብረተሰብ አንድ ወጥ እንደሆነና በአንድ ፍልስፍና ብቻ እንደሚመራ ተደርጎ በብዙዎቻችን ዘንድ የታመነበት። የህብረተሰብን ታሪክና የተመራማሪዎችን ጽሁፍ ለገለበጠ ደግሞ በታሪክ ውስጥ አንድ ወጥ አመለካከትና አንድ ወጥ ህብረተሰብ እንዳልነበረና ሊኖርም እንደማይችል መገንዘብ ይቻላል።

የታሪክን ማህደር ለገለበጠ ቢያንስ ሁለት የአመለካከት ስልቶች ሲኖሩ ፣ ትክክለኛው ዕውቀት ጋ ለመድረስ ምሁሮች እንደዝንባሌያቸውና በነበራቸው የህብረተሰብ ቦታ አንድን ነገር ወይም የህብረተሰብአቸውን ችግር በአንድ የአመለካከት ዘዴ ብቻ ሳይሆን ፣ በልዩ ልዩ ስልት አየነጣጠሉ መገምገምና ለችግሩ መፍትሄም አንድ መንገድ ብቻ ያለመኖሩን በማመልከት ሲያከራክር የቆየና ወደ ፊትም የሚያከራክር ጉዳይ ነው። ከዛሬ ሶስት ሺህ ዐመት ጀምሮ የሰውን ልጅ ሚናና የተፈጥሮን ህግጋት በፍልስፍና መነጻጸር ለመመርመር ሙከራ ሲደረግ በጊዜው የነበሩትና ኋላም የተነሱት ፈላስፋዎች ተፈጥሮንና የሰውን ልጅ ሚና በአንድ የፍልስፍና ወይም የዕውቀት ዘይቤ መተንተን እንደማይቻል ነው ያረጋገጡት። ስለዚህም ነው ማርክስ አንድ ቦታ ላይ እንደዚህ ያለው ፤ „ፈላስፋዎች ዓለምን በተለያየ መልክ ገልጸዋታል ፤ ቁም ነገሩ ግን መፍትሄውን መሻት ነው“። ይሁንና አንድን ተጨባጭ ሁኔታ የመገምገሙ ጉዳይ የአመለካከት ብቻ ሳይሆን የየፈላስፋዎችንም በህብረተሰባቸው ውስጥ የነበራቸውን ቦታ ያረጋግጣል። በተጨማሪም ፣ በዕውቀት አቀሳሰምና የአጠቃቀም ዘይቤ ውስጥ ሞራልና ስነ-ምግባር ዐይነተኛ ቦታን ይጫወታሉ። በአውሮፓ ታሪክ ውስጥ በተለይም ርዕዮተ-ዓለም መሰረታዊ ቦታ ባለው ህብረተሰብ ውስጥ ስነ-ምግባርና ሞራል ከፍተኛ ቦታ አላቸው። የነዚህ ሁለት ጽንሰ-ሀሳቦችም ትርጉም እንደየግለሰቡ የህብረተሰብ ቦታና ሚና (Social Status) ይወሰናሉ። ስለዚህም ነው በአውሮፓ ታሪክ ውስጥ የሰብአዊነት ትምህርትና ሌሎችም የትምህርት ዐይነቶች እንደ መመሪያ በመሰጠት ግለሰቦች እንደ የዝንባሌያቸው ይህኛውን ወይም ያኛውን የዕውቀት ዘርፍ በመከተል ህብረተሰባቸውንም ሆነ ራሳቸውን ለመጥቀም ይታገሉ የነበረው። በሌላ ወገን ግን የተለያዩ ፈላስፋዎች ዓለምን በተለያየ መልክ ቢተረጉሟትም ይህ ማለት ግን የሁሉም አተረጓጎም ትክክል ነው ማለት አይደለም። ወይም ደግሞ የተለያዩ አተረጓጎሞች አንድን ህብረተሰብ የግዴታ ታሪክ እንዲሰራና የተረጋጋ ህብረተሰብ እንዲመሰርት ሊያደርጉት ይችላሉ ማለት አይደለም። በሌላ አነጋገር ፣ ዕውቀት በተለያየ መልክ ቢተረጎምም አንድ ዕውነት ብቻ ነው ሊኖር የሚችለው እንጂ ብዙ ዕውነቶች በፍጹም ሊኖሩ አይችሉም። እዚህ ላይ ነው የማርክስ አባባል ፣ „የትም ፍጩው ዱቄቱን አምጪው“ የሚለው የሚያሰራው። ምክንያቱም አንድን ህብረተሰብ በተለያየ መልክ ከተተረጎመና ሁሉም ትክክል ነው ብሎ የሚያምንበትን ሃሳብ ይዞ ከቀረበ አንድ ሊያሰራ የሚችል አቋም ላይ መድረስ በፍጹም አይቻልም። አንድን ነገር በመረዳትና አንድን ህብረተሰብ በመተርጎም መሀከል ልዩነት ቢኖርም ፣ በትክክለኛ የሳይንስ መነፅር ከታየ ግን ወደ ዕውነተኛው መንገድ ሊያደርስን የሚችለው አንደኛው የአተረጓጎም ዘዴ ብቻ ነው። አንድን ድልድይ በተለያየ ዘዴና መልክ መሰራት ቢቻልም አንድን ህብረተሰብ ግን እንደፈለጉ በመተርጎም የተለያየ መፍትሄ መስጠት አይቻልም። ከተጨባጩ የድልድይ ስራ ሰንሳ ፣ የጥንካሬውን ፣ የሰፋቱንና የዕድሜውን እንዲሁም የውበቱን(aesthetic) ጉዳይ ትተን ወደ ህብረተሰብ ስንመጣ ብዙ የሚያከራክሩ ጉዳዮች አሉ። ምክንያቱም አንድ ህብረተሰብ በተወሰነ የአለካክ ዘዴ ተለክቶ የሚገነባ ሳይሆን ከብዙ ሁኔታዎች አንፃር መታየት ያለበትና እየተገመገመ መገንባት ያለበት በመሆኑ ነው። እንደሚታወቀው የሰው ልጅ ማቴሪያል ብቻ ሳይሆን መንፈሳዊም እንደመሆኑ መጠን ድርጊቱና ህብረተሰብአዊ አስተዋጽዖው ሊወሰን የሚችለው በአካላዊው ጥንካሬ ብቻ ሳይሆን በአካባቢው ዕውቀትም ጭምር ነው። ይህ ደግሞ ሊወሰን የሚችለው የየግለሰቡ የዕውቀት መሰረት ፣ ተፈጥሮንና የራሱን ሚና ተገንዝቦ ህብረተሰቡን ጥበባዊ በሆነ መልክ ለመለወጥ ነው ወይስ በራሱ ጥቅም ብቻ ታውሮ ወደ ፊት በመሸምጠጥ ግለሰቦች ተፋጠውና ህብረተሰቡ በአጠቃላይ ተዘረክረኮ እንዲኖር እዚህና እዚያ በመዝለል የበላይነቱን ለማሳየት ነው የተማረው የሚለውን መሰረታዊ ጥያቄ በማንሳትም ጭምር ነው። ከዚህ ሰንሳ አንድን ህብረተሰብ በተወሰኑ መሰረተ-ሃሳቦችና እሴቶች ላይ የመገንባቱና በህብረተሰቡ ውስጥም ስምምነት ኑሮ ግለሰብአዊ ጥቅምን ከህብረተሰባዊ ጥቅም ጋር ማጣመር ታሪክን መሰራት አንድ ግለሰብ ወይም ቡድን የሚከተለው ዕውቀት መሰረታዊ ቦታን ይይዛል። ዕውቀቱ የተዛነፈና በርዕዮተ-ዓለም የተሸፈነና የጥቂት ሰዎችን ጥቅም ማስጠበቂያ ከሆነ ደግሞ ህብረተሰቡ ለማኝና ተዘረክርኮም እንዲኖር የሚገደድበት ሁኔታ አለ። በመሆኑም አንድ ህብረተሰብ ስርዐተ-አልባ ሆኖና ተፈጥሮን እየተቃረኑ የመኖርም ጉዳይ ወይም ደግሞ የተፈጥሮን ህግጋት በመረዳት ሰርዓት ያለው ህብረተሰብ የመመስረቱ ጉዳይ በደፈናው የሁሉም የምሁራን ሚና ሳይሆን ፣ በጥቂ ምሁራን ዘንድ በሚካሄድ የጦሬ የአመለካከት ትግልና አንደኛው አሸናፊ ሆኖ ሲወጣ ነው ሊወሰን የሚችለው። ምክንያቱም በተለይም በአሁኑ ዘመን እንዳለ ምሁር የሚባለው ሁሉ በፖለቲካ ትግል ወስጥ የሚሳተፍ ባለመሆኑ ነው። በሌላ ወገን ደግሞ በጣም ጥቂቱ ካልሆነ በስተቀር ይኸኛውም ሆነ ያኛው የምሁር ክፍል ሳይወድ በግድ አንድ የፖለቲካ አመለካከት እንዲይዝ ይገደዳል። ስለዚህም አብዛኛውን ጊዜ አንድን ህብረተሰብ የመምራት ጉዳይ በጥቂት ምሁሮች ትክክል ላይ ነው የሚወድቀው። ከዚህም ሰንሳ ዛሬ በሃገር ቤትም ሆነ በውጭ ያለው ካለምንም ምርምር የተማሩ ይምሩን እያለ የሚያቀርበው ጥያቄና ጩኸት መሰረተ-ቢስ ነው። በሌላ አነጋገር አንድ ህብረተሰብ ከፍተኛ እሴታዊና የርዕዮተ-ዓለም ትግል የሚካሄድበት መድረክ እንደመሆኑ መጠን ጠቅላላውን ምሁር አንድ ወጥ የሆነ አመለካከት እንዳለው አድርጎ

መወሰድ በፍጹም አይቻልም። ከሳይንስም አንጻር ስህተት ብቻ ሳይሆን አንድን ህብረተሰብ ገደል ውስጥ የሚከት አደገኛ አዝማሚያ ነው። ይሁንና ግን ሁሉም ምሁር ለጊዜውም ቢሆን አንድ ዐይነት አመለካከት ቢይዝ ትግሉን የሚያግዝ አንጂ አስከዚህም የሚጎዳ አይሆንም።

የኛ ኢትዮጵያውያኖች ችግር ከላይ የተዘረዘረውን መሰረተ-ሀሳብ ለመረዳት ያለመፈለግ ወይም ያለመቻል ሲሆን፣ በተለይም በአንድ ህብረተሰብ አገንባብ ውስጥ አእምሮ በትክክለኛ ዕውቀት መታነጽ የሚኖረውን ከፍተኛ ቦታ ቁም ነገር ውስጥ ለማስቀመጥ ብዙዎቻችን አንቃጣም። በዕውቀትና በህብረተሰብ አገንባብ ዙሪያ የተደረገውን ትግል ለተመለከተና የታሪክንም ማህደር ለገለበጠና ዛሬም በጦፊ መልክ የሚካሄደውን ትግል በጥብቅ ለተከታተለ ደግሞ፣ ከሶስት ሺህ ዐመት በፊት የዕውቀትን መሰረት የጣሉ ምሁራን አጥብቀው ያነሱትና ያስተማሩት ጉይ መንፈስ ወይም አእምሮ ወይም ደግሞ ቆንጆ ወይም መጥፎ መንፈስ በህብረተሰብ አገንባብ ሂደት ውስጥ ያለቸውን ሚና አጥብቀው በማንሳት ነው። ስለዚህም የግሪክን ተመራማሪዎችንም ሆነ በሬናሳንስ ዘመንና በኋላ የተነሱትን ምሁራን ጽሁፍ ለገለበጠ፣ ትግሉ የሰውን ልጅ ጭንቅላት በመጥፎም ሆነ በጥሩ መልክ በመቅረጽ ዙሪያ የተደረገ ትግልና የሚሸከረከርም ነው። ዕውቀትን ትተን ሃይማኖትና ሌሎችንም የአምልኮ ጉዳይች ስንመለከት ማንኛውም ግለሰብ መንፈሳዊም እንደመሆኑ መጠን፣ አንድን ነገር አምና ከተቀበለ ካለብዙ ጭንቀትና ምርምር በዕምነቱ እንደሚገፋብት ነው። የሰው ልጅ ማንነቱንና ድርጊቱን እንደሁም ታሪካዊ ስራውን ሊገነዘብ የሚችለው ከብዙ የጭንቅላት ምርምር ብቻ እንደሆነ የሶክራትስንና ከዚያም በኋላ የተነሱትን ምሁራን አጅግ ጠቃሚ መለልሶ ጥያቄን የማቅረብ የትምህርት ዘዴ ለገለበጠ መረዳት ይቻላል።

ወደ ሌላ ትርጉምና ጭቅጭቅ ውስጥ እንዳንገባ እስቲ ሀቀኛ(authentic) ወደ ምንላቸው መሰረተ-ሃሳቦችና ወይይቶች እናምራ። ለምሳሌ ፕላቶ በሶክራትስ መሰረተ-ሃሳብ ላይ በመመርኮዝ ስለ ዕውቀት የሚለውን አንስማ። ፕላቶንም ሆነ ሶክራትስ የክርክር ወይም አንድን ነገር ጥያቄ ውስጥ የማስገባት ነገር መሰረት አድረገው የሚነሱት ከነሱ ቀደም ብለው የተነሱትን ፈላስፋዎችና ትምህርታቸውን ጥያቄ ውስጥ በማስገባት ነው። የመጀመሪያዎቹ ፈላስፋዎችም የተፈጥሮ ፈላስፋዎች ተብለው ሲታወቁ፣ ፕላቶ ቴዩቴቱስ ተብሎ በሚታወቀውና ስለ ዕውቀት በጸፈው ውስጥ በጥያቄ የሚያስቀምጠው መሰረተ-ሃሳብ፣ ፕሮታጎራስ ተብሎ በሚታወቀው የተፈጥሮ ፈላስፋ የተሰነዘረውን የዕውቀት መነሻ በመቃወም ነው። ፕሮታጎራስ በግልጽ የምናያቸው ነገሮች (sense perception) የዕውቀት መነሻዎች ናቸው፤ ስለዚህም ማንኛውም ነገር ተለዋዋጭና እንደፈሳሽ ነው ብሎ ሲያስተምር፣ ፕላቶ ግን ይህንን በመጻረር ዕውቀት ሊለዋወጥና ስህተትም ሊሆን እንደማይችል በፕሮታጎራስ ላይ የተመሰረተ መሆኑን ያስተምራል። ስለዚህም ይላል፣ ዕውቀት አንደኛ፣ ስህተት ሊሆን እንደማይችል ወይም ደግሞ ስህተት የማያሰራ(infallible)፣ ሁለተኛ ደግሞ ስለ ዕውቀት በሚወራበት ጊዜ ስለምንድ ነው (of what is) ብሎ መጠየቅ እንደሚያስፈልግ ያስተምራል። ስለዚህም በግልጽ የምናየው ወይም የምናያቸው ነገሮች ከሁለቱም አንዱም አይደለም። ይህንን ለማረጋገጥ ሶክራትስ ተማሪውን ቴዩቴቱስን ዕውቀት ምንድ ነው ብሎ ይጥይቀዋል። ቴዩቴቱስም ጂኦሜትሪ፣ ሳይንስና የመለኪያም መመሪያ ነው ብሎ ሲመልስለት፣ ሶክራትስ ግን በዚህ ባለመርካት ዕውቀት ስለምንድነው ብሎ አለመጠየቁን በማመልከት፣ ዕውቀት ማለት ምን ማለት እንደሆነ እንዲያስረዳው እንደገና ይጠይቀዋል። ስለዚህም የጥያቄው ባህርይ የዕውቀትን መነሻ ማስረዳትና ይህም የተፈጥሮን ውስጣዊ ይዘት ወይም አፈጣጠር እንደንመራመር የሚያደርግ መሆኑን ያስተምራል። ስለዚህም ስለ ዕውቀት በሚወራበት ጊዜ ስለአንድ ነገርና ዕውቀትም ከአንድ ነገር ጋር የተያያዘ መሆኑን ያስገነዝባል። በመሆኑም ዕውቀት በምናያቸውና በተለዋዋጭ ነገሮች ላይ የተመሰረተ ከሆነ እያንዳንዱ ሰው የየራሱን ግምት በመስጠት እንደፈለገ ይጋልባል ማለት ነው። ስለዚህም ይህ ዐይነቱ አስተሳሰብ በሰዎች ጭንቅላት ውስጥ ከተቀረጸ ግለሰቦች ይህንንም ሆነ ያንን በመያዝ በፕሮታጎራስ ላይ ባለመመርኮዝ አንድን ህብረተሰብ እንደፈለገት ሊበውዙትና የኑሮውንም አቅጣጫ ሊያዛንፋበት ይችላሉ። በዚህም ምክንያት ይላል፣ ዕውቀት በግልጽ ከምናያቸው ነገሮች ጋር ከተያያዘና ይኸኛው የዕውቀት መሰረት ከሆነ፣ አንደኛው ሰው ከሌለው ብልህ ወይም አዋቂ ሆኖ ሊገኝ አይችልም ይላል። በመሆኑም እያንዳንዱ ግለሰብ እኔ ብቻ ነኝ ትክክል ብሎ በመውሰድና ራሱን መለኪያ አድርጎ በመቁጠር የዕውቀትን ትርጉም ሊያዛንፋ ይችላል። ስለዚህም አንድን ነገር በማየትና ያንን ነገር በማወቅ መሀከል ትልቅ ልዩነት አለ። ለምሳሌ፣ አንድ ጠረቤዛ ሰናይ ጠረቤዛ መሆኑን እንገነዘባለን። ከዚያ ገፍተን ግን ብዙም ጥያቄ የማናቀርብ ብዙዎች ነን። ለምሳሌ ጠረቤዛ ጠረቤዛ ከመሆኑ በፊት የተጓዘባቸውን ሄደቶች እንመልከት። በመጀመሪያ ማንኛውም ዛፍ ጠረቤዛ ለመስራት አያገለግልም። ይህ የመጀመሪያው መሰረተ-ሃሳብ ሲሆን፣ አንድን ለጠረቤዛ መስሪያ የሚያገለግልን ዛፍ ብንወስድ፣ ዛፉ እንደዛፍ ለማደግ የወሰደበትን እድሜ፣ ለማደግ የተጠቀመባቸውን ንጥረ-ነገሮችና ውሃ፣ እንዲሁም ፀሀይ ከግምት ውስጥ የሚያስገባ ሰው አምብዛም አይደለም። ዛፉ ከተቆረጠ በኋላ ለመድረቅ የሚፈጅበትን ጊዜ፣ ተሰንጥቆና ተልጎ

እንዲሁም ለስልጠና ጠረቢዛ ለመስራት የሚወስደውን ጊዜና የሰውም ሆነ በረቀቀ መልክ በጠረቢዛው ውስጥ የሚገባውን ኃይልና ዕውቀት ሊመራመር የሚቃጣ ይህን ያህልም አይደለም። ከዚያም አልፎ በመሄድ፣ አንድ ጠረቢዛ ሲሰራ የብዙ ሰዎች ውጤትና ክብር ነገሮችም ጋር በጥብቅ እንደተያያዘ የሚገምት የለም። ዋናው ነገር በግልጽ የምናየው ጠረቢዛ ጠረቢዛ መሆኑንና ለዚህም ወይም ለዚያኛው ነገር ለመጠቀሚያ የገዛነው መሆኑን ብቻ ነው የምንረዳው። ይህ አንደኛው የዕውቀት የተዘናበለ አመለካከት ሲሆን፣ አንድ ዛፍ ተቆርጦ ወደጠረቢዛነት ሲለወጥ፣ የዛፍ መቆረጥ በአካባቢው የሚያስከትለውን አሉታዊ ውጤትና የዛፍ መቆረጥ የግዴታ ከሆነ ደግሞ ያንን ለመተካት ምን እርምጃ መውሰድ እንዳለብን ጥያቄ ውስጥ የማናሰገባ ብዙዎች ነን። ይህ ቀን በቀን በምናደርገውና በምናየው ነገር ውስጥ ብዙም አርቀን ማየት ወይም ጥያቄ ለመጠየቅ እንደማንሞክር ለማሳየት ቢሆንም፣ ይህ ስለ ዕውቀት ብዙም ይነግረናል ማለት አይደለም። በሌላ ወገን ግን እንደዚህ አያለን ማሰብ ስንጀምር ጠለቅ ወዳለ አስተሳሰብ ማምራት እንችላለን። የተፈጥሮን ህግጋት በመመራመር ተፈጥሮን ወደ መኮረጃ ማምራት እንችላለን። ይህንን ይበልጥ ግልጽ ለማድረግ እጅግ ጠቃሚ ወደ ሆነ ሶክራትስያዊ የአስተሳሰብ ዘዴ ወደ ኋላ መለስ ብለን እንመልከት። አምስት ሰዎች እንደ ሀብረተሰብና አስተዳደግ ዝንባሌያቸው ለአንድ ነገር የተለያዩ ትርጉም እንደሰጡትና ለምን ይህ መጨረሻ ላይ ትክክል እንዳልሆነ ሶክራትስ ሲምፖዚየም በሚባለው ግብዣ ላይ ሲያስረዳ እንመልከት።

ፌድሮስ ፣ ፓውዛኒያስ ፣ ህኪሙ ኤሪክሲማሆስ ፣ ቀልድ ገጣሚ የሆነው አሪስቶፋኖስ ፣ አጋቶን በሚባለው ሰው ቤት ለግብዣ ተጥርተው ስለ ኤሮስ(Eros) ምንነት ይወያያሉ። በግብዣውም ላይ ሶክራትስ ነበር። የመጀመሪያው ተናጋሪ ፌድሮስ ፣ ኤሮስ ወይም ፍቅር ማለት መጀመሪያና መጨረሻ የሌለው አግዚአብሄር ሲሆን፣ የነገሮች ሁሉ መነሻ ወይም ፈጣሪ ነው ብሎ ለተሰበሰበው ያስረዳል። ስለዚህም ፣ ይህ ኤሮስ ፍቅረኛዎችን ሀፍረታቸውን በመግፈፍ ታታሪ እንዲሆኑና ቆራጥም ሆነው መሰዋዕትነትን እንዲከፍሉ ለማድረግ የሚችል ነው ብሎ ንግግሩን ይደመድማል። በዚህ ያልተደሰተው ፓውዛኒያስ ፣ ፌድሮስ ነገሩን ለያይቶ ማየት እንዳልቻለና በደፈናው እንደተናገረ ንግግሩን ይጀምራል። የሰማዩ አግዚአብሄር ከመንፈስ ርቆ በመሄድ ሰውነታዊ ሰሜቱን ለማርካት በሀብረተሰብ ውስጥም የሚነቀፋትን ድርጊቶች ከማድረግ እንደማይቆጠብ በበኩሉ ያስረዳል። ስለዚህም ይኸኛው በፍቅር መልክ የሚገለጸው አግዚአብሄር ምድራዊውን የአካልና የመንፈስ ደስታ ያጣመረ መሆኑን ያመለክታል። ሶስተኛው ተናጋሪ ኤሪክሲማሆስን ግን ይህ የሁለቱ አገላለጽ አስከዚህም አላረካውም። በሱም አባባል ምድራዊውና ሰማያዊው ፣ መጥፎና ጥሩ ብሎ የኤሮስን ምንነት ለመግለጽ መሞከር ማለት ነገሩን አጥብቦ እንደማየት መሆኑን ያስገነዝባል። ስለዚህም ይላል ፣ ኤሪክሲማሆስ ፣ ኤሮስ ከዚህ አልፎ የሚሄድ በሰዎች መሀከል ያለውን ግንኙነት ስርዓት የሚያሲዝ ብቻ ሳይሆን የጠቅላላው የዩኒቨርሲቲንም ህግ ያጣመረና የሚደነግግ ነው ብሎ ገለጸ ያደርጋል። ከዚህም በመነሳት በጣም ዝቅተኛ ከሆነው ነገር ተነስቶ የሰዎችን የተወሳሰበ ግንኙነት አቋርጦ በመሄድና በኮከቦችና በአግዚአብሄሮች መሀከል ያለውን ግንኙነት በመደንገግ ማንኛውም የተፈጥሮ ህግ በመሳሳብና በመጋጨት ወይም በመራቅ ላይ የተመሰረተ እንዲሆን የሚያደርግ ነው ብሎ ሰፋ ባለ መልክ ያስረዳል። ስለዚህም ይላል ፣ ሳይንስና ቴክኖሎጂ በቀናው አግዚአብሄር ቁጥጥር ስር ያሉ ሲሆን፣ በዚህም መሰረት ዕውነተኛ ወንድማማችነት ይመሰረታል ይላል። በሌላ ወገን ግን ሀፍረተኪሱ ኤሮስ ጭንቅላቱ በሳይንስ በመጠመድ ወደ ቀናው መንገድ መምጣት አለበት ብሎ ንግግሩን ይደመድማል።

ይህ ውይይት እንደቀጠለ ፣ ቀልደኛው አሪስቶፋኖስ ከሰቅታው ቀስ በቀስ በመላቀቅ ከሁለቱ ተናጋሪዎች በተለየ መልክ ስለ ኤሮስ ምንነት ለማስረዳት ይሞክራል። ስለዚህም ይላል ፣ አስካሁን ድረስ የሰውን ልጅ የጎደለው የማሰብ ኃይል ሲሆን፣ በዚህም ምክንያት ኤሮስ ልዩ ኃይልና የሰውንም ልጅ ከተናወጠው በሽታ የሚያድንና ወደ ክፍተኛው የኑሮ ደስታ የሚመራው ነው ብሎ ኤሮስ ምን እንደሆነ በበኩሉ ይገልጻል። ሰዎች በአፈጣጠራቸው ልዩ እንደነበሩና አግዚአብሄሮችን ለመተንኮስ ሲቃጠ ዘይቤ የተባለው አግዚአብሄር ለሁለት እንደሰነጠቃቸውና ከዚያን ጊዜ ጀምሮ የጠፋባቸውን አካል ለመፈለግ ወዲህና ወዲያ ውር ውር ማለት እንደጀመሩ ይተነትናል። በዚህም ምክንያት ፣ ዘይቤ እንደገና የጠፋባቸውን አካል መልሰው እንዲያገኙ በማድረግ በወንድና በሴት መሀከል ልዩ ግንኙነት እንዲመሰረት ያደርጋል። በመሆኑም እንደገና ከተሰነጠቀው የሰውነት አካል ጋር በጋብቻ መልክ በመገናኘት ሀቀኛውን ተፈጠሮአዊ ግንኙነት መመስረት ሲችሉ፣ ይህም ዕውነተኛው ሰብአዊነት እንደሆነ ያመለክታል። አጋቶን የተባለው ጋባዥ ግን በዚህ አገላለጽ ባለመደሰት የራሱን ትንተና ይሰጣል። በአጋቶን አገላለጽ አስካሁን ድረስ ኤሮስ ምን እንደሆነ ለመተንተን የተደረገው መክራ አዎንታዊ ጎኑን ብቻ ያመለክተ ሲሆን ዕውነተኛ ውስጣዊ ባህርይውን ለማስረዳት ወይም ለመረዳት እንዳልተቻለ ቅሬታውን ያሰማል። ስለዚህም ይላል ፣ በመጀመሪያ ውስጣዊ ይዘቱን ወይም ምንነቱን መረዳት ሲገባ ፣ ከዚያ ቀጥሎ ደግሞ ተግባሩን ወይም ደግሞ

ተጽዕኖውን ማስቀመጥ እንደሚቻል በበኩሉ ይናገራል። በዚህም መሰረት ፣ ኤሮስ ከሁሉ እግዚአብሔር የመጨረሻው ሲሆን ፣ በጣም ቆንጆውና ኃይለኛውም እንደሆነ ያመለክታል። ከዚህም አልፎ በመሄድ ታታሪና ሚዛናዊ ፍርድን የሚሰጥ እንደሆነ ወይም አድልዎን የሚቃወም ፣ አስተዋይነትና ብልህነት የተዋሃደው እንደሆነ ለተቀሩት ይተነትናል። ራሱንም የሚቆጣጠር ፣ አድልዎም የማይጠቀውና ብልህነትን የተካነ ስለሆነ ፣ ሳይንሰን ፣ ግጥምንና ፖለቲካን በማጣመር ዕውነተኛ ፍቅር በሰዎች መሀከል እንዲሰፍን የሚያደርግ ነው ይላል። ይህ ብቻ ሳይሆን ፣ እነዚህ ነገሮች ተግባራዊ እንዲሆኑ ያልተቆጠበ ጥረት በማድረግ በሰዎችና በእግዚአብሔር መሀከል ዕውነተኛ ፍቅር እንዲመሰረት ያደርጋል ይላል።

በጥላቶን አገላለጽ ከላይ የተደረጉት ገለጻዎች በሙሉ በሶፊስታዊ ፍልስፍና የተካኑትን ደቀ-መዝሙሮች ሲያመለክት ፣ በዚያን ጊዜ በህብረተሰባቸው ውስጥ የነበራቸውን ቦታና በህብረተሰብ ውስጥ ይንጸባረቅ የነበረውን አመለካከት የሚያረጋግጥ መሆኑን በበኩሉ ይናገራል። በሌላ ወገን ግን በግብዣው ላይ ተገኝተው ስለኤሮስ ያደረጉት ተናጋሪዎች በሙሉ በንግግራቸው ተሳክረውና ተዘናኝተው ነበር። ሁሉም የየራሱ ንግግር አርክቶት ይዘናና ነበር። ይህንን የተመለከተው ሶክራተስ ግን በነሱ መሳከር በመገረም ስለኤሮስ ምንነት ማስረዳት ይጀምራል። የሶክራተስ አገላለጽ ከሌሎች የሚለየው በራሱ ንግግር ላይ ብቻ ያተኮረ ሳይሆን ፣ ሌሎችንም በጥያቄና በመልስ እንዲሳተፉ የጋበዘ ልዩ ዐይነት በሁለት ሰዎች መሀከል የተደረገ ንግግር(Dialog) ነው። በመሆኑም የሶክራተስ የአገላለጽ ዘዴ በራስ ገለጻና ዲያሎግ እንዲሁም በዕውቀትና ዕውቀትን በመፈለግ መሀከል የሚሸከረከር ልዩ ሳይንሳዊ ስልት ነው።

ሶክራተስ ፣ አጋቶን በኤሮስ ውስጣዊ ይዘትና ድርጊት(Essence and Effects) መሀከል ያለውን ልዩነት ያደረገውን ገለጻ ያሞግሳል። በዚህ መቆም እንደሌለበትም በማስረዳት ፣ ኤሮስ ማለት ምን ማለት ነው? ብሎ በጥያቄ ያፋጥጣቸዋል። በዚህ ዐይነቱ ጥያቄ አስከፊውን ድረስ የተደረገው ገለጻ እንደገና በጥያቄ ውስጥ ይቀመጣል ፣ ይናጋል። ስለፍቅር ወይም ኤሮስ ሲወራ ከአንድ ነገር ጋር መዋደድን ነው የሚያመለክተው። ስለዚህም ራስን ከአንድ ነገር ጋር ማገናኘት ወይም በዚያ ነገር መጠመድ ያስፈልጋል። በመጀመሪያ ሶክራተስ ፣ ስለፍቅር ምንነትና ይህም ፍቅር ከአንድ ነገር ጋር የተያያዘ መሆኑ ከገለጸ በኋላ ፣ ውስጣዊ ይዘቱን በሁለተኛው ክፍል ይተነትናል። በመጀመሪያ ግን ፣ ሶክራተስ ልክ እንደ አጋቶንና እንደሌሎች ተናጋሪዎች በኤሮስ ምንነት ግራ እንደተጋባና ከሌላ ሰውም እንደተማረና ወደ ሌላ ድምደማ ላይ እንደደረሰ ለአድማጮቹ ያበሰርላቸዋል። ዲያቶማ የምትባል አዋቂ ሴት ፣ ኤሮስ ማለት ምን ማለት እንደሆነ እንዳስተማረችውና ከዚያን ጊዜ ጀምሮ አስተሳሰቡ ግልጽ እየሆነ እንደመጣ ይነግራቸዋል። ብዙ ጊዜ ከዲያቶማ ጋር ከተገናኘ በኋላ ዕውነተኛ ፍቅር ምን እንደሆነ ይገነዘባል። ይህም ዕውነተኛ ፍቅር ዕውቀት ወይም ጥበብን መፈለግና በዚህ መጠመድ እንደሆነ ይነግራቸዋል። ስለዚህ ፣ የሶክራተስ ፍቅር ዕውነተኛውን የዕውቀት ፈለግ ከመሻት ጋር በጥብቅ የተዛመተ ነው ማለት ነው። በዚህም መሰረት ሌሎች ከሱ ቀደም ብለው እንደገለጹት ኤሮስ እግዚአብሔር ሳይሆን ፣ በመጥፎ ነገርና በጥሩ መሀከል የሚገኝ ፣ ሰውን ከእግዚአብሔር ጋር የሚያገናኝ ነው። ስለዚህም ይላል ሶክራተስ ፣ ጥሩው ነገር ቆንጆ ነው። በሁለቱ መሀከልም የሚገኝ ስለሆነ እንዲሁም ጥበብን በመፈለግና ይህንን ለመረዳት ባለመቻል መሀከል የሚዋልል ነው። ስለዚህም ኤሮስ እንዲፈለሰፍ ይገደዳል። እግዚአብሔር ፈላስፋ አይደለም ወይም መፈለሰፊን አይፈልግም። ምክንያቱም ከመጀመሪያው አዋቂ ስለሆነ መፈለሰፍ አያስፈልገውም። ሶክራተስ በመቀጠልም ፣ ታዲያ ፈላስፋው ማን ነው? ብሎ ጥያቄ ያቀርባል። አንድ ፈላስፋ አለማወቁን የሚያውቅ ብቻ ነው ብሎ ይደመድማል። በሌላ አነጋገር አንድ ሰው አለማወቁን ሲገነዘብ ለማወቅ ይገደዳል። ከመጀመሪያው አውቃለሁ ብሎ የሚገደረደር ከሆነ ግን የዕውቀትን ወይም የጥበብን በር ይዘጋል። በግብዣው ጭንቅላቱ ይጋረዳል። በዚህም መሰረት ዲያቶማ ኤሮስ ማለት ተፈቃሪው አንጂ አፍቃሪው እንዳለሆነ እንዳስተማረችው ይናገራል።

ከዚህ ስንሳ የሚቀጥለው ጥያቄ ፣ ዕውነተኛ ፍቅር በአስተሳሰባችን ላይ ምን ዐይነት ተግባር ወይም ተጽዕኖ ይኖረዋል ብለን ጥያቄ እንድናቀርብ እንገደዳለን። ባጭሩ በዕውቀት ላይ የተመሰረተ ፍቅር ደስተኛ ያደርጋል። አንድ ሰዎች ቆንጆ ነገር ላይ ካተኮረ ጥሩ ነገር ለመስራት ዝግጁ ይሆናል። ስለዚህም ቆንጆን ነገር መያዝ ወይም የራስ ማድረግ ደስተኛ ያደርጋል። ዲያቶማ እጅግ በረቀቀ መንገድ ሶክራተስን በመጠየቅ በአንድ ነገር ላይ በፍቅር መጠመድ ማለት ቆንጆ ነገርን ደስታን ከመፈለግ ጋር በጥብቅ የተያያዘ መሆኑን ታስረዳለች። በአንድ ነገር በፍቅር መጠመድ ማለትም ሁለትን ማካበት ሳይሆን ወይም አንድን ነገር የራስ ማድረግ ሳይሆን ፣ አንድ ጥሩ ነገር ሰርቶ ማለፍ መሆኑን ታስተምረዋለች። በዲያቶማ አገላለጽም ጥሩ ነገር በድርጊት የሚገለጽና ድርጊቱም ከአንድ ትውልድ ወደ ሌላ የሚተላለፍ ነው። በዚህም ምክንያት ፣ አንድ ሰው አንድ ቆንጆ ነገር ለመስራት ከተጣጣረና ተግባራዊ ካደረገ ሰራው ዘለዓለማዊና ሰውም ሲታወስ የሚኖር ነው ማለት ነው። ይህ ድርጊት

መንፈሳዊና የሰዎችንም ባህርይና ተግባራቸውንም የሚቀርጽ ሲሆን ፤ ለሰው ልጅ ጥሩ ስራ ለመስራት በፖለቲካ ታታሪነት ፤ በግጥም ወይም በሰዕልና የሰውን መንፈስ የሚያረጋገጥ የማሰብ ኃይሉንም ከፍ በሚያደርጉ ሁኔታዎችና በሚጨበጡም ሆነ መንፈስን በሚያድሱ የሚገለጽ ነው። በዚህም ምክንያት ሳያቋርጥ ለሰው ልጅ ጥሩ ነገር ስርቶ ጥሎ ለማለፍ የሚፈልግ ሰው ውስጣዊ የመንፈስ ደስታ ይሰማዋል። ስለሆነም ፤ ዲያቶማ ለሶክራተስ ያስተማረቸው ትምህርት ከራስ ተሻግሮ የሚሄድና ዘለወላማዊነትን የሚያጎናጽፍ ነው። በዚህም ምክንያት ነው ከሶስት ሺህ ዐመት በኋላም የሶክራተስና የፕላቶን ፍልስፍናዎች በፍጹም ጊዜያዊነታቸውን ያላጡት። የሰው ልጅ እስካለም ድረስ ህያው ሆነው እንደሚቆዩ ጽሁፎችን ደጋግሞ ለነበበ በቀላሉ መረዳት ይችላል። ስለዚህም ኤሮስ በዕውነተኛ ዕውቀት የሚገለጽ ሲሆን ካለንበት ሁኔታ ተሻግረን በመሄድ ጥያቄዎችን እንድንጠይቅና መልስ ለመስጠት እንድንችል የሚያደርግ ልዩ ስልት ነው። ስለዚህም ወደዚያ ለመድረስ አምስት ደረጃዎችን ማለፍ እንደሚያስፈልግ ዲያቶማ ለሶክራተስ ታስተምረዋለች። በመጀመሪያ ሀቀኛውን መንገድ የሚፈልግ ፤ የሚፈልገውን ነገር ማወቅ አለበት። ይኸውም ቆንጆን ነገር መፈለግ ወይም ለመስራት መጣር ነው። ስለዚህም በቆንጆ አነጋገርና ገለጻ የሚመኘውን ነገር ለማስቀመጥ መሞከር አለበት። በዚህም መሰረት አንድ ሰው ቆንጆ ነገር ለመስራት ሲመኝ ባህርይው ሆነ አነጋገሩ እንዲሁም አረማመዱ ከሚመኘው ቆንጆ ጋር የተዋሃደ ነው ማለት ነው። ይህ ጉዳይ ግን በአንድ ነገር ላይ ብቻ ያተኮረ መሆን የለበትም። ከዚያ አልፎ የሚሄድና ብዙ ነገሮችንም የሚያጣምር መሆን አለበት። በፖለቲካ አስተዳደር ፤ በቆንጆና መንፈስን በሚያድሰው የህንጻ አሰራር ፤ በሰዕልና በሊትራቸር ፤ በግጥም ፤ በጥሩ የአኗኗር ስልትና ተፈጥሮን በመንከባከብም ሆነ ለሌላውም በማሰብ የሚገለጽና ተግባራዊ በመሆን የሚረጋገጥ መሆን አለበት። ይህ የመጀመሪያው የዕውቀት መነሻ ወደ መንፈስ ቆንጆነት ያመራናል ማለት ነው ። ይህም ማለት በተጨማሪም ከምናየውና ቆንጆ ነው ብለን ከገመትነው ለየት በማለት ወደ ረቀቀ አስተሳሰብ እናመራለን። ቆንጆ ወይም ጥሩ ነገሮች ሊሰሩ ወይም ተግባራዊ ሊሆኑ የሚችሉት ሰውነታችን ውብ ስለሆነ ሳይሆን ፤ መንፈሳችን ዕውነተኛውን መንገድ እንዲከተል የመንፈስ ተህድሶ ካገኘን ብቻ ነው። በሶስተኛ ደረጃ ፤ ይህ ጉዳይ ከስነ-ምግባሩ ጋር መያያዝ አለበት። የምናደርገውን የምናውቅ መሆን አለብን ማለት ነው። ስንበልና ስንጠጣ ወይም ከሌላ ሰው ጋር ስንገናኝ ወይም ለሌላውም ኃላፊነት ሲሰማን ስነ-ምግባር ከአእምሮአችን ጋር ተዋህዷል ማለት ነው። ይህ ሶስተኛው የዕውቀት ደረጃ ወይም ቆንጆ ነገርን የመፈለጉ ጉዳይ ወደ ሳይንስና ወደ ትክክለኛው ዕውቀት እንድናመራ ያደርገናል ማለት ነው። ለአንድ ህብረተሰብ ዕድገት ሳይንስና ቴክኖሎጂ አስፈላጊ መሆናቸው ግልጽ ይሆንለታል ማለት ነው። ይህን ለማድረግ ዝግጁ የሆነ መፈለሰፍ ብቻ ሳይሆን ዕውነተኛውንም የመንፈስ ደስታ ይጎናጸፋል ማለት ነው። በዚህ መሰረት ሳይንስና ቴክኖሎጂ እንደዛሬው ሰውን የመጨፍጨፊያ መሳሪያዎች ሳይሆኑ የሰውን ኑሮ ለማቃለልና እንደ ወንድማማች በዚህች ዓለም ላይ ተፋቅሮ እንዲኖር የሚያደርገው ነው። የሶክራተስ ወይም የፕላቶን የሳይንስና የቴክኖሎጂ መሰረት ተፈጥሮን ሰውን እንደፈለግን እንድንበዘብዝ የሚያደርገን ሳይሆን ፤ በተፈጥሮ ውስጥ የሚገኙ ልዩ ልዩ ነገሮችን እያወጣን በስነ-ስርዓት እንድንጠቀምና ማቴሪያላዊውን ከመንፈሳዊ ደስታ ጋር እንድናጣምር የሚያደርገን ነው። ስግብግብነትንና ግብዝነትን አጥብቆ የሚቃወምና ፤ በነዚህ የተወጠረ ድርጊቱ ሁሉ ተንኮልና ጠብ መጨር እንዲሁም ጦርነትን የሚያስነሳና በሰው ልጅ ዕልቂትም እየተደሰተ የሚኖር ሰው ሆኖ በአስተሳሰቡ ከማንኛውም ኮመን ሴንስ አስተሳሰብ የራቀ ነው ማለት ነው። ይህ መሰረታዊ አስተሳሰብ ዛሬ ተፈጥሮን ካለምንም አርቆ-አላሳቢነት ለማውደም የሚደረገውንና በዚህም በዚያም እያሳበቡ ጦርነት እየከፈቱ በሰው ልጅ ዕልቂት ላይ የሚደሰቱትንን የጥቂት ጉልበተኞችን ዓለም ጠጋ ብለን እንድንመረምር ይጋብዘናል። ምክንያቱም የሰው ልጅ ዋናው ተግባር የተወሳሰቡ ጦር መሳሪያዎችን እየሰሩ መጠከርና መተላለቅ ሳይሆን ሁሉም በየሃገሩ ጥሩ ነገር እየሰራና የመንፈስ ደስታን እየተጎናጸፈ በዓለም አቀፍ ደረጃ ደግሞ ጤናማ ግንኙነት ለመፍጠርና ጥሩ ጥሩ ባህሎችን በመለዋወጥ ወንድማማችነትንና አህትማማችነትን ለማጠናከር ነው።

ይህንን ከላይ ለማሳየት የሞክርኩትን በሰፊው የተነተንኩት ካለምክንያት አይደለም። ጀግንነት ፤ ግብዛዊነትና ስሜታዊነት በሚያጠቃውና ሎጂክና ፍልስፍና በትምህርት መልክ ጭንቅላትን ለመገንባት በማይሰጡበት እንደኛ ባለህብረተሰብ ውስጥ ፤ ሌላው ቢቀር እንኳ ተማርን ከሚሉ ሰዎች ጋር ከፍተኛ አለመግባባት እየተፈጠረ ነው። በምዕራቡ ዓለም ውስጥ ዕውቀትንም ሆነ ትምህርትን በሚመለከት ከፍተኛ ክርክር ይካሄዳል። የምዕራቡ ዓለምም ዕድገትና የቴክኖሎጂ ምጥቀት የመጨረሻው እንዳልሆነና በነዚህ ሃገሮችም የወደፊቱን አረማመድና ህብረተሰብአዊ አወቃቀር በሚመለከት የጦፊ ክርክር ይካሄዳል። በተለይም ኢምፔሪሲዝም የሚባለው በክስተት ላይ የተመሰረተ ዕውቀት ባየለበት ዘመን ብዙ ህዝቦች የመንፈስ ደስታን አጥተው ሲሰቃዩ ይታያል። እንደ ህብረተሰብ ሳይንስ ያሉትን ትምህርቶች ለተመከለተ ደግሞ ከፍተኛ የርዕዮተ-ዓለም ትግል የሚካሄድበት መሆኑን በግልጽ የሚታወቅ ነው። ስለዚህም ስልጣንን የጨበጡና ከስልጣን ጋር በጥቅም የተያያዙ ጥቂት ፕሮፌሰሮች ህብረተሰቡ ተገዢ ሆኖ እንዲኖር የሚያሰራጩት የተሳሳተ ዕውቀት ይህ ነው አይባልም። በሌላ

